

15 MAART 1993

NR. 7

INFO LGOG KRING HORST,

derde jaargang, nummer 7, 15 maart 1993.

Een uitgave van Limburgs Geschied- en Oudheidkundig Genootschap
Kring Horst.

INFO LGOG KRING HORST verschijnt tweemaal per jaar: in maart en
september.

Venloseweg 48, 5961 JD Horst, telefoon 04709-81431.

Inhoud

Van de redactie	3
Programma 1993	4
Agenda 19e jaarvergadering.....	5
Verslag 18e jaarvergadering.....	6
Verslag over het jaar 1992	9
Lezing Dr L. Kreukels over Dr. H. Poels.....	13
Wintercursus 1993	14
Excursie naar Amersfoort en Amerongen.....	15
J. Hendrix, Lottum door de eeuwen heen 4. Emigratie naar Amerika.....	17
Heemkundeverenigingen.....	19
P.A.M. Geurts, Zin in lokale geschiedenis	21
N. Mulders, Unieke vondst over een Vrouwe van Huis Bree.....	24
G.F. Verheijen, Jan van Steffeswert	28
Musea	29
Streekmuseum Stichting Oudheidkamer	29
Schatkamer Sint Lambertuskerk	30
Streekboerderijmuseum De Locht	31
Koperslagersmuseum P. van der Beele	32
Museum Bert Coppus	33
Goltziusmuseum.....	34
Nieuwe publikaties.....	35
Verschenen	35
Aangekondigd.....	41

Van de redactie

Nederlandse kunstschilders hebben onze wisselingen der seizoenen in hun landschappen vereeuwigd. Wij leren ons land kennen door het aandachtig bekijken van hun werk: een harmonie van natuur en cultuur. We leven in een zich voortdurend veranderende omgeving. Wat hebben we behouden van de natuur en cultuur van onze voorouders en zelfs van die van onze eigen jeugd? Tekenaar Peter van Straten inspireerde deze gedachte tot een mooie tekening en historicus P.A.M. Geurts op zijn beurt tot een intellectuele mijmering over de woorden "zin in lokale geschiedenis". U kunt ook zeggen: LGOG ga op zoek naar je wortels.

In 1974, ons oprichtingsjaar, hebben wij bij de opening van het nieuwe gemeentehuis een tentoonstelling gewijd aan het werk van de Roermondse beeldsnijder *Meester van Elsloo* georganiseerd. Hierbij werden ook enkele beelden van *Jan van Steffeswert* getoond. De 'geestelijke vader' van deze expositie was Jacques van Rensch. Hoewel hij zijn dagelijks werk in het archiefwezen vond, heeft hij de belangstelling voor de middeleeuwse beeldsnijkunst nimmer verloren, hetgeen ook blijkt uit zijn lijst van publikaties. Sterker nog, zijn archiefonderzoek heeft - zo blijkt uit een kleine redactionele bijdrage - geleid tot interessante ontdekkingen betreffende de Maastrichtse beeldsnijder *Jan van Steffeswert*.

In deze *INFO LGOG* hebben we verder artikelen kunnen opnemen van Jan Hendrix uit Lottum en Nel Mulders uit Maasbree.

Verder vindt U in deze aflevering het jaarverslag over 1992 en informatie over de jaarvergadering op 15 maart, de excursie op zaterdag 8 mei naar de stad Amersfoort en kasteel Amerongen en een en ander over de contacten met heemkundeverenigingen. Daarnaast is er aandacht voor de regionale musea, met een beperkte keuze uit de tentoonstellingsagenda's. In de rubriek *Nieuwe publikaties* wordt een beperkte selectie gemaakt uit recent verschenen of te verschijnen uitgaven van regionaal belang.

We hopen dat u *INFO LGOG* weer met veel genoegen zult lezen.

Y. Hermans-Cuppen G.F. Verheijen

Programma 1993

Hier volgt het programma voor het eerste halfjaar van 1993.

De lezingen worden gehouden in de grote zaal van Party- en Sportcentrum De Riet, Weltersweide 22 in Horst, telefoon zaal 04709 - 82624. Aanvang 20.00 uur.

De cursus wordt gegeven in de studiezaal van de Oudheidkamer, ingang Lambertusplein, telefoon 04709-86540.

25 januari: LEZING

Op deze avond zal mevrouw M. Honig uit Eindhoven spreken over : Getuigenis van een overlevende. Ervaringen van een joods kind tijdens de nazi-tijd.

10 februari: CURSUS

Eerste les cursus 'oud-schrift'.

24 februari: CURSUS

Tweede les cursus 'oud-schrift'.

3 maart: CURSUS

Derde les cursus 'oud-schrift'.

15 maart: JAARVERGADERING EN LEZING

Na de negentiende jaarvergadering zal de heer dr. L. Kreukels uit Maastricht een lezing houden over Dr. H. Poels.

24 maart: CURSUS

Vierde les cursus 'oud-schrift'.

31 maart: CURSUS

Vijfde les cursus 'oud-schrift'.

8 mei: EXCURSIE Voorjaarsexcursie naar de Utrechtse steden Amersfoort en Amerongen.

Jaarvergadering

Op maandag 15 maart aanvang 20.00 uur wordt de negentiende jaarvergadering gehouden in de grote zaal van Party- en Sportcentrum De Riet, Weltersweide 22 te Horst, telefoon (04709) 82624.

AGENDA

1. Opening, aanbieding *INFO LGOG KRING HORST* nummer 7 en mededelingen.
2. Verslag achttiende jaarvergadering.
3. Verslag over 1992 van de secretaris.
4. Verslag over 1992 van de penningmeester en kascontrolecommissie.
5. Benoeming nieuw lid kascontrolecommissie.
6. Bespreking bestuursbeleid.
7. Bestuursverkiezing. De bestuursleden de heren V. Asselberghs en G. Verheijen treden af. De heer Verheijen stelt zich herkiesbaar, terwijl de heer Asselberghs zich wegens verhuizing wenst terug te trekken als bestuurslid. Het bestuur stelt voor in de ontstane vacature mevrouw drs A. Gielen - van Bommel (Nieuwenhofweg 5) als bestuurslid te benoemen. Mevrouw Gielen hield in 1991 een lezing voor onze kring over 'Het leven van de boerin rond 1900' en publiceerde hierover een artikel in *Horster Historie* 3. De leden kunnen andere kandidaten voordragen. Een dergelijke voordracht moet voor de aanvang van de vergadering bij het bestuur zijn ingediend, voorzien van de handtekeningen van tien leden en de kandidaat.
8. Rondvraag.
9. Sluiting van de jaarvergadering.
10. Na de pauze zal aandacht worden besteed aan de Limburgse mijnwerkers. De heer Dr L. Kreukels uit Maastricht zal een lezing houden over:

Dr H. Poels en de Limburgse mijnen.

Verslag 18e jaarvergadering 16 maart 1991 in De Oude Lind

1. **Opening en mededelingen.** Voorzitter L. Greweldinger opende 's avonds even na acht uur de achttiende jaarvergadering. Volgens de presentielijst waren 54 leden aanwezig. INFO LGOG nummer 5 en het financieel jaarverslag lagen ter tafel. Berichten van verhindering zonden: de heer Drs. B. Fasol, de heer en mevrouw Knuttel en mevrouw G. van Deijnen-Steeghs. Herdacht werd het in 1991 overleden LGOG-lid mevrouw Mia Hesens-Peters. Tenslotte deelde de voorzitter mee dat burgemeester Drs. B. Fasol, lid van onze kring, op 27 april 1991 tijdens de LGOG-voorjaarsvergadering te Horst is gekozen als voorzitter van LGOG.

2. Het **verslag van de zeventiende jaarvergadering** werd onder dankzegging aan de secretaris vastgesteld.

3. Het **verslag van de secretaris over 1991** werd eveneens onder dankzegging aangenomen. Naar aanleiding van dit verslag deelde de voorzitter mee dat de ledenlijst per 1 januari 1992 156 leden telde.

4. Het **verslag van de penningmeester over 1991.** Mevrouw M. Huys-Oostveen en de heer G. Lenssen hebben op 13 maart de boeken gecontroleerd en in orde bevonden. Het verslag van de penningmeester werd verder door de vergadering zonder wijzigingen en onder dankzegging aan de penningmeester aanvaard.

5. **Benoeming leden kascontrolecommissie.** Mevrouw M. Huys-Oostveen was aftredend. De heer J. Kelleners stelde zich beschikbaar als lid van de kascontrolecommissie. Hij werd bij acclamatie benoemd. In de volgende jaarvergadering treedt de heer G. Lenssen af en zal één nieuw lid worden benoemd.

6. **Bespreking bestuursbeleid.** In het verslagjaar 1991 heeft het bestuur het gebruikelijke programma georganiseerd.

Er vonden vijf lezingen plaats in de grote zaal van Restaurant De Oude Lind waarbij gemiddeld vijfenvijftig leden aanwezig waren. Aan de meiexcursie naar Gent en Turnhout namen negenenveertig leden deel en de herfstexcursie naar kasteel Eijsden en Maastricht trok zesendertig

deelnemers. Tweeëntwintig cursisten namen deel aan de wintercursus. Er verschenen twee afleveringen van INFO LGOG. Het bestuur vroeg naar de mening van de leden over het gevoerde bestuursbeleid. De heer J. van Osch uitte zijn waardering voor hetgeen het bestuur in het afgelopen jaar had gedaan. Aangezien hij tevens voorzitter van de Heemkundevereniging Sevenum is, meende hij de LGOG-voorzitter te moeten herinneren aan diens in de vorige jaarvergadering gedane belofte om een vergadering bijeen te roepen van alle besturen van heemkundeverenigingen in de regio samen met LGOG Kring Horst en Sevenum. De heer Greweldinger wees op hetgeen de commissie lokale geschiedenis op verzoek van het LGOG-hoofdbestuur vorig jaar reeds had gedaan. De heer Van Osch bleef daarnaast prijs stellen op regionaal overleg. De heer Schatorjé stelde daarop voor dat beide voorzitters buiten de vergadering om op korte termijn een afspraak voor overleg zouden maken. Aldus werd afgesproken. De heer Schatorjé wees op de term " cliché-dorp " in het verslag van de vorige jaarvergadering (zie INFO LGOG NR 5, pag 9). Wat deed het bestuur in het afgelopen jaar om te voorkomen dat Horst een cliché-dorp zal worden? De recente sloop van pand Wijnhoven in Steenstraat, welk pand niet op de gemeentelijke monumentenlijst stond, roept de vraag op in hoeverre de bescherming van straatwanden nog mogelijk is. De voorzitter antwoordde dat het bestuur wel degelijk zijn uiterste best heeft gedaan om afbraak van bedoeld pand te voorkomen. Net als bij het pand Herstraat 1c was ook deze eigenaar niet bereid het oude pand te integreren in nieuwbouw. Ondanks politieke druk lukt de bescherming van straatwanden tot nu toe niet. Hoewel wij als LGOG niet op de stoel van het gemeentebestuur willen gaan zitten, wil de voorzitter ook dit jaar namens alle aanwezigen een woord van protest uitspreken tegen deze zoveelste sloop. De secretaris wees er de vergadering op dat ook het pand Kruytzer ernstig gevaar loopt. Ook dit pand heeft bij de beoordeling voor de gemeentelijke monumentenlijst net iets te laag gescoord en werd om die reden niet geplaatst... Verder heeft hij als lid van de monumentencommissie ervaren dat enkele eigenaren van panden die op de lijst staan, of binnenkort daarop geplaatst zullen worden, geheel ten onrechte bang zijn dat zij een deel van hun eigendomsrechten

zullen verliezen. Hij vraagt de leden in deze oplettend te zijn en bij te dragen aan een goede voorlichting. Het eigene van Horst dreigt ondanks onze bemoeienis om enkel economische redenen verder te verdwijnen. Horst wordt daardoor inderdaad steeds meer een cliché-dorp. De heer G. Lenssen deed nog een oproep om te ijveren voor handhaving van oude boerderijen.

7. Bestuursverkiezing. De heer P. Janssen was aftredend en stelde zich niet meer herkiesbaar. De heer J. Sleutels was door het bestuur in de ontstane vacature kandidaat gesteld. Er waren geen andere kandidaten. Op voorstel van de voorzitter werd de heer Sleutels bij acclamatie gekozen. De heer Drs. V. Asselberghs was aftredend en herkiesbaar. Hij werd eveneens bij acclamatie herkozen.

Tenslotte dankte voorzitter Greweldinger het scheidende bestuurslid de heer Janssen voor zijn inbreng gedurende de vele jaren welke hij als bestuurder heeft gefunctioneerd. Hij behoorde met wijlen de heer W. Verheijen tot de Sevenumse oprichters van onze kring. Aan de Vlasfilm heeft hij onder andere als een van de hoofdrolspelers, de boer, meegewerkt. In het bestuur heeft hij speciaal op de Sevenumse inbreng gelet. Als afscheidscadeau overhandigde de heer Greweldinger hem het boek "Die Kevelaer-Wallfahrt in Liedern und Gedichten" en een fles wijn voor een goede afscheidsdronk. De heer Janssen dankte het bestuur en alle leden voor de vele jaren dat zij hem hun vertrouwen hebben geschonken. Hij wenste zijn opvolger, de heer Sleutels, het allerbeste.

8. Rondvraag. Hiervan wenste niemand gebruik te maken.

De voorzitter dankte iedereen voor het prettige verloop van de vergadering en de levendige discussie.

De lezing van de heer Jos Gerrits uit Spaubeek en de presentatie van Schutterij Wilhelmina door voorzitter Joop Esselaar na afloop van de - 18e jaarvergadering vielen bijzonder in de smaak, wat ook bleek uit het feit dat hierbij 67 personen aanwezig waren.

Verslag over het jaar 1992

Leden

Op 31 december 1992 telde de Kring Horst en Sevenum van het LGOG 155 leden,

Het bestuur

Het bestuur was op 31 december 1992 als volgt samengesteld:

Ing. L.J. Greweldinger voorzitter
Drs. Y.A.W. Hermans-Cuppen vice-voorzitter
G.F. Verheijensecretaris
C.L.G. Theeuwenpenningmeester
Drs. V.J.J.M. Asselberghslid
P.F.L. van Nunenlid
J.Th.H. Sleutelslid

Bestuursvergaderingen

Het bestuur kwam in het verslagjaar negen maal in vergadering bij elkaar. In meestal korte vergaderingen, voorafgaande aan de bijeenkomsten voor alle leden, werden de lopende zaken behandeld. Enkele agendapunten van de bestuursvergaderingen waren: voorbereiding van het activiteitenprogramma (lezingen, informatieblad *INFO LGOG*, excursies, cursus en jaarvergadering) en contacten met hoofdbestuur en heemkundeverenigingen.

Hoofdbesturen en kringbesturen

In het voorjaar en in het najaar vinden, voorafgaand aan de ledenvergaderingen, K.S.C.-vergaderingen plaats, waarin het hoofdbestuur overlegt met de besturen van kringen, secties en commissies van LGOG over het te voeren beleid. Tijdens de voorjaarsvergadering op 25 april te Venray werd bekend dat LGOG aan het tweedelig werk *Limburgs Verleden* een derde deel dat de negentiende eeuw zal gaan behandelen, wil toevoegen en dat men op zoek is naar sponsors ter financiering van

het project.

In de K.S.C.-vergadering van 3 oktober te Houthem St Gerlach werd gediscussieerd over het rapport uitgebracht door de Commissie Structuur en Reglementering en de aanbevelingen van het hoofdbestuur bij deze rapportage. Men was het onder andere erover eens dat LGOG moet gaan zoeken naar mogelijkheden om te komen tot nadere contacten met andere, veelal plaatselijk opererende, historische en heemkundige verenigingen in Limburg.

L e d e n v e r g a d e r i n g e n

27 januari: De heer Drs P.T.R. Mestrom uit Maastricht hield een voordracht over: Limburgse klokken en klokkenmakers. Aanwezig waren 90 leden en belangstellenden.

16 maart: Achttiende jaarvergadering gevolgd door een lezing van de heer drs Jos Gerrits uit Spaubeek over: Schutterijen op het Limburgse platteland; een cultureel fenomeen. Schutterij Wilhelmina presenteerde het Horster schutterszilver en enkele andere belangrijke schuttersstukken. Deze avond werd bezocht door 67 personen.

14 september: De heer A.H. Salden uit Venlo hield voor 32 belangstellenden een dia-voordracht over: Landcommanderij Alden Biesen en adellijke geslachten in het land van Maas en Rijn.

12 oktober: De heer Dr G. Verbeet uit Maastricht heeft voor 33 toehoorders een lezing verzorgd over: De jaren 1838-1839. De tweede gemiste kans voor de Nederlanden op weg naar het Europa van 2000, Noord-Limburg in het bijzonder.

16 november: Het gemeentelijk monumentenbeleid was deze avond onderwerp van bespreking. De heren G. Driessen, wethouder van de gemeente Horst, en G. Selen, lid gemeentelijke monumentencommissie, hielden korte inleidingen, gevolgd door een forumdiscussie. Wethouder Driessen kondigde aan dat de begraafplaats aan de Kloosterstraat zal worden gehandhaafd.

15 december: De heer Drs. N.H.C. van Loenen uit Sittard sprak over: De Gedaanteveranderingen van Christus in de beeldende kunst. Het was jammer dat slechts 25 leden deze uitstekende lezing hebben kunnen volgen.

Excursies

Op 9 mei namen 32 leden deel aan de excursie naar Münster (stadswandeling), Lüdinghausen (Burg Vischering) en Recklinghausen (Ikonenmuseum). De najaarsexcursie bracht 31 deelnemers naar Landcommanderij Alden Biesen te Bilsen (tentoonstelling 'Ridders en Priesters') en via een geleide rondrit door het Haspengouwse Land naar Maaseik.

Cursus

In 1991 heeft de LGOG Kring Horst en Sevenum wederom in de studiezaal van de Oudheidkamer een wintercursus van vijf lessen georganiseerd die 41 deelnemers telde. In deze cursus werden onderwerpen die van belang zijn bij de beoefening van genealogie behandeld. De heer mr Th.J.van Rensch uit Maastricht verzorgde de eerste les over kerkelijke bronnen, de heren drs Th. Huys en drs Fr. Hermans, beiden werkzaam bij het gemeentearchief Venlo, bespraken in drie lessen de burgerlijke stand, bevolkingsregisters, kadaster, memories van successie en notariële archieven. De heer Ing. L.J. Greweldinger vertelde in de laatste les een en ander over zijn persoonlijke ervaringen in buitenlandse archieven. Na de cursus volgde nog een praktische les, waarin men de in de studiezaal aanwezige documentatie en literatuur kon inzien.

Activiteiten

In 1992 verschenen onder redactie van G.F. Verheijen en Drs Y.A.W. Hermans-Cuppen twee afleveringen van het *Informatieblad LGOG Kring Horst*, kortweg *INFO LGOG* genaamd. Naast het verenigingsnieuws wordt hierin aandacht besteed aan nieuwe publikaties en berichten over de lokale en regionale musea. In de nummers 5 en 6 van *INFO LGOG* verschenen artikelen van Dr P.A.M. Geurts

('Campsplaats' en 'Landbouwonderwijs, -onderzoek en -voorlichting in Horst. Enige documentatie'), J. Hendrix ('Lottum door de eeuwen heen' 2 en 3: Huize Darth),

drs J. Schatorjé ('Een laat-middeleeuws nieuwjaarsgeschenk uit Horst') en G.F. Verheijen ('Torenuurwerk van kasteel Arcen gered').

Op zaterdag 12 september nam LGOG deel aan de organisatie van "Open Monumentendag". LGOG-leden zijn nauw betrokken bij het werk van de regionale heemkundeverenigingen, de vier Horster musea: Streekmuseum Stichting Oudheidkamer, Schatkamer Sint Lambertuskerk, Koperslagersmuseum en Streekboerderijmuseum De Locht, en de Stichting Het Gelders Overkwartier.

Op 15 december vond in de Oudheidkamer het eerste regionaal overleg van LGOG Kring Horst met de lokale verenigingen van Melderslo, America, Sevenum, Grubbenvorst-Lottum en Broekhuizen plaats. De deelnemers hechten grote waarde aan contacten met een niet te grote groep van verwante verenigingen in de eigen regio. Gedacht werd onder andere aan het verkrijgen van inzicht in ieders werkwijze, het onderhouden van persoonlijke contacten, bespreking van elkaars problemen, mogelijkheden voor samenwerking, een gezamenlijke activiteitenagenda. Voor 1993 werden twee bijeenkomsten vastgelegd, één in Sevenum en één in Melderslo. Bij het verslag van de bijeenkomst werd een adreslijst van de deelnemende bestuursleden gevoegd.

De Heemkundevereniging Sevenum gaf een gebundeld *Jaaroverzicht 1991* uit waarin naast het verenigingsnieuws een artikel stond getiteld "Kroniek van het St. Annaklooster". Aan het eind van de zomer verscheen het rapport *Dorpseigene Sevenum*. Van de hand van LGOG-lid L. Derix verscheen deel vier van de reeks *Oud Horst in het nieuws*. Op 16 oktober verscheen *Horster Historiën 3, Van boeren en ondernemers*, onderwerpen uit de landbouwgeschiedenis van Horst.

Lezing 15 maart: Dr. H. Poels en de Limburgse mijnen

De lezing na de jaarvergadering wordt gehouden in de grote zaal van Party en Sportcentrum De Riet, Weltersweide 22 in Horst. Aanvang ca 20.45 uur.

De heer dr. L. Kreukels uit Maastricht zal een lezing houden over: Dr. H. Poels en de Limburgse mijnen.

Dr. L. Kreukels is in 1986 aan de Rijksuniversiteit Utrecht gepromoveerd op het onderwerp: *Mijnarbeid: volgzzaamheid en strijdbaarheid*. Deze dissertatie verscheen als deel 42 in de reeks Maaslandse Monografieën. Zijn poging tot ontmythologisering van de legendarische Dr. H. Poels heeft toen in Limburg tot een stroom van protesten geleid. De Maastrichtse professor J. Janssen heeft getracht de wetenschappelijke waarde van de dissertatie van Kreukels in twijfel te trekken. De promotor, de hoogleraar Th. van Tijn, noemde het daarentegen een "heerlijk onderkoeld en uitdrukkelijk wetenschappelijk geschreven proefschrift." Ook professor P. Klep uit Nijmegen sprak over "een prachtige verbreding van onze kennis van de sociale geschiedenis van de Limburgse mijnstreek."

De spreker zal in zijn betoog ingaan op de relatie tussen de kerk en de mijnen in de periode 1900-1940, zoals die naar voren is gekomen bij acht jaar onderzoek in een groot aantal archieven van mijnen en arbeidersorganisaties. Hij zal proberen om datgene wat ook hem meerdere malen verrast en geschokt heeft, op wetenschappelijk verantwoorde wijze te presenteren.

Wintercursus 1993

De wintercursus van dit seizoen is gewijd aan het lezen van oud-schrift. De lessen worden op vijf woensdagavonden georganiseerd in de studiezaal van de Oudheidkamer, ingang Lambertusplein 3a. Telefoon 04709-86540. Aanvang 20.00 uur. De lesdata zijn: **10 en 24 februari, 3, 24 en 31 maart.**

Nadat in 1986 een cursus 'oud schrift' voor beginners was georganiseerd, start LGOG Kring Horst thans een cyclus van vijf avonden met een aantal lessen paleografie van oudere teksten uit 16e en 17 eeuw.

De cursus staat onder leiding van mr Th.J. van Rensch, werkzaam bij het Rijksarchief in Limburg. De cursus beoogt basiskennis bij te brengen om het meer eenvoudige schrift uit die periode te kunnen lezen. Tevens zal enige aandacht worden besteed aan eenvoudige "Duitse" teksten.

Het oefenmateriaal zal gevarieerd worden en vooral afkomstig zijn uit de regio Noord-Limburg. Bijzondere voorkennis voor het volgen van deze cursus is niet vereist.

Het cursusgeld bedraagt: *f* 75,- voor vijf lessen.

Het cursusmateriaal is hierbij inbegrepen.

Excursie naar Amersfoort en Amerongen op 8 mei 1993

Het doel van de voorjaarsexcursie op zaterdag 8 mei aanstaande is de stad Amersfoort en kasteel Amerongen. De excursiecommissie is nog bezig met de voorbereidingen, maar kan toch alvast een en ander over deze reis meedelen.

's Morgens maken we in Amersfoort na het traditionele kopje koffie onder leiding van gidsen een stadswandeling en hopelijk begeleid door een stralende voorjaarszon! Het oude centrum van Amersfoort is niet groot. Het straten- en grachtenpatroon is nog vrijwel hetzelfde als in de middeleeuwen. Van de poorten is veel verdwenen, maar de overige bebouwing blinkt uit door prachtige geveltjes en authentieke panden zoals bijvoorbeeld de Muurhuizen, gebouwd op de fundamenten van de binnenste stadswal. Tijdens de wandeling zullen enkele bezienswaardigheden worden bezocht: de Mannenzaal van het Sint-Pieters en Bloklands Gasthuis en de Koppelpoort. De Mannenzaal is een uniek complex. Met zijn oorspronkelijke inrichting geeft het een goed beeld van de bejaardenzorg in de middeleeuwen. De Koppelpoort is een land- en waterpoort uit 1400. Met behulp van tredmolens kan men een balkenschot de rivier in laten zakken.

Na de gezamenlijke middagmaaltijd wordt een bezoek gebracht aan Museum Flehite, het historisch museum van de stad.

Vervolgens gaat de reis langs de Langbroeker Wetering, langs mooie, oude kastelen en buitenplaatsen (de geboortestreek van de dichter Gerrit Achterberg), naar kasteel Amerongen. Het huidige kasteel is gebouwd in de zeventiende eeuw (en dus geen kasteel in strikte zin), op de fundamenten van het oude kasteel ontstaan in 1286 en verwoest in 1673. De woonvertrekken in het huis bevinden zich nog in de staat van de laatste bewoners, die het kasteel in 1977 aan de Stichting Utrechtse Kastelen hebben verkocht. Enkele te bezoeken vertrekken zijn: keuken (met 17e eeuwse braadspitmechanisme), de Lange Gang (wandtapijten), de Grote Zaal (vorstenportretten), de Gobelinkamer (de vier jaargetijden), de Hal (plafondschildering uit 1685), de Eetkamer en de Bibliotheek.

In april ontvangt u een circulaire over deze reis en kunt u zich opgeven

voor deelname.

Lottum door de eeuwen heen 4. Emigratie naar Amerika

In het laatste kwart van de negentiende eeuw vertrokken veel mensen naar de Verenigde Staten van Noord-Amerika in de verwachting van een betere toekomst aldaar. Er zijn in die jaren ook mensen uit Lottum naar Amerika geëmigreerd.

In de periode van 1870 tot 1878 gingen de volgende inwoners van Lottum naar de andere kant van de Oceaan om de trachten daar een nieuw bestaan op te bouwen.

* *Renkens* Maria Gertruda, geboren 25 november 1848, dochter van Peter Renkens en Wilhelmina Hermans. Zij woonde in de Wielder op huisnummer 20 B.

* *Smits* Jan Herman, geboren 20 februari 1834, zoon van Joseph Smits en Maria Chatharina Lange. Hij woonde in de Straat op huisnummer 48 B

* *Zegers* Willem, geboren op 6 april 1826 te Horst, zoon van Henricus Zegers en Anna Maria van den Munnikhof. Hij was gehuwd met Petronel Hubertina *Bos*, geboren te Grubbenvorst als dochter van Peter Jan Bos en Gertrud Verhaag.

Het gezin Zegers - Bos woonde in de Straat op huisnummer 47 B en vertrok met vier kinderen naar Amerika:

- 1 Maria Gertrud, geboren op 13 maart 1862 te Afferden,
- 2 Hendrik Hubert, geboren op 10 juni 1863 te Afferden,
- 3 Gertrud Wilhelminien, geboren op 30 juli 1864 te Afferden,
- 4 Jan Hubert, geboren op 23 juni 1870 te Lottum.

Een kind, Jan Hubert genaamd, geboren op 3 november 1864 te Afferden, was reeds overleden.

* *Vosbeek* Peter Mathijs, geboren op 24 mei 1810, zoon van Jacob Vosbeek en Anna Lommen. Hij was gehuwd met Petronel *Hoeimakers*, geboren op 18 juni 1818 te Horst.

Het gezin Vosbeek - Hoeimakers woonde op den Homberg op huisnummer 137 B en vertrok met hun zes kinderen:

- 1 Gerard Jacob, geboren op 26 juni 1844,
- 2 Hendrik, geboren op 15 juni 1849,
- 3 Anna Margaratha, geboren op 15 juni 1849,

4 Peter Joannes, geboren op 4 november 1850,
5 Anna Maria, geboren op 11 november 1858,
6 Aldegonda, geboren op 16 augustus 1858.

J. Hendrix

Heemkundeverenigingen

Op verzoek van enkele LGOG-leden die tevens lid van een heemkundevereniging zijn, vond op maandag 21 december 1992 in de studiezaal van de Oudheidkamer van Horst de eerste overlegbijeenkomst plaats van LGOG Kring Horst met de regionale heemkundeverenigingen.

De heer L.J. Greweldinger, voorzitter van LGOG Kring Horst, zat de vergadering voor, terwijl LGOG-secretaris G.F. Verheijen zorgde voor de notulering en de samenstelling van een adreslijst.

Aanwezig waren: de heren Gubbels en Litjens van *Stichting Geschiedenis Melderslo*, de heer Van Osch en mevrouw Versteegen van *Heemkundevereniging Sevenum*, de heer Henkes en mevrouw De Mulder van *Historische Werkgroep De Brede*, de heren Poels en Haegens van *Stichting Werkgroep Oud America*, de heren Hendrix en Leenen van *Stichting Historische Kring Grubbenvorst-Lottum* en de heren Greweldinger en Verheijen van *LGOG Kring Horst*.

Er werd aan herinnerd dat in het nabije verleden al enkele pogingen zijn gedaan om samenwerking tussen de verenigingen op gang te brengen. De aanwezigen willen dit voorshands graag beperken tot de hiervoor genoemde verenigingen, maar zagen daarbij ook nog graag de *Historische Kring Broekhuizen*. De secretaris heeft op verzoek van de vergadering een en ander aan de heer Weijs van deze vereniging meegedeeld. Broekhuizen wil, volgens de heer Weijs, graag aan het overleg gaan deelnemen en verzoekt op de hoogte te worden gehouden.

Tijdens de vergadering werd afgesproken tweemaal per jaar, in het voor- en najaar, bij elkaar te komen telkens bij één van de deelnemende verenigingen die dan tevens het voorzitterschap op zich neemt.

LGOG biedt thans reeds enkele publicatie-mogelijkheden voor heemkundeverenigingen: *Pennestreek* (vier maal per jaar) en *INFO LGOG Kring Horst* (tweemaal per jaar).

De secretaris wees op een vergadering van het LGOG-hoofdbestuur met de kringen te houden op 11 februari over het onderwerp: mogelijkheden voor samenwerking met heemkundeverenigingen op provinciaal niveau.

De vergadering juichte dit initiatief toe, maar bleef van mening dat samenwerking op het regionale vlak toch prioriteit heeft.

In Melderslo is men, aldus de heer Litjens, al bijna twintig jaar bezig met het verleden. Er is intussen een documentatiecentrum en een museum tot bloei gebracht. Men voelt behoefte aan contacten met verenigingen en groepen die in de regio werkzaam zijn.

De heer Van Osch (Sevenum) pleitte voor het samenstellen van een activiteitenagenda, het uitwisselen van circulaire, kortom voor het elkaar zo goed mogelijk op de hoogte houden van alles waarmee elke vereniging bezig is. Belangrijk is ook dat men bij het samenstellen van het programma rekening houdt met elkaars data en onderwerpen.

De heer Henkes (Maasbree) wees daarnaast nog op de wenselijkheid van het gezamenlijk organiseren van lezingen en andere activiteiten. De convocaties van LGOG Kring Horst worden altijd met belangstelling gelezen. Verschillende leden zijn trouwe bezoekers van LGOG-lezingen of volgen de wintercursussen van de Kring Horst.

In America heeft een groep mensen het ontstaan van dit jonge dorp onderzocht, aldus de heer Poels. De groep organiseert periodiek tentoonstellingen. Er bestaat een collectie voorwerpen en documentatie, waarvoor men op het ogenblik op zoek is naar een geschikt onderkomen.

In de laatste vergadering van de Historische Kring Grubbenvorst-Lottum heeft men, volgens de heer Hendrix, positief gereageerd op het initiatief voor contactverbreding. Hij wees er bovendien op dat individuele leden van de verschillende groepen bij genealogisch en historisch onderzoek reeds vaak samenwerken. De studiezaal van de Oudheidkamer, waar deze eerste vergadering werd gehouden, fungeerde al vaak als ontmoetingsplaats.

De volgende vergadering zal op maandag 29 maart in Cultureel Centrum De Wingerd Sevenum worden gehouden. Op 29 november zal de groep naar Melderslo gaan.

In *INFO LGOG Kring Horst, nummer 8*, (te verschijnen in september 1993) wil de redactie een beschrijving geven van elk van de verenigingen afzonderlijk.

Zin in lokale geschiedenis

De titel van dit opstelletje zou iemand kunnen herinneren aan een radioserie die in het voorjaar van 1985 door de NOS werd uitgezonden onder de naam: *Zin in geschiedenis*. Ze bestond uit een achttal interviews waarin drs J.S.K. Nauta sprak met in totaal veertien beroepshistorici werkzaam bij verschillende Nederlandse universiteiten, als hoogleraar of als wetenschappelijk medewerker. Een jaar later werd de tekst van de vraaggesprekken integraal uitgegeven door een vijfhoofdige redactie bij HES Uitgevers te Utrecht onder dezelfde titel als de radiuitzendingen: *Zin in geschiedenis*.

Lezing van het fraai verzorgd uitgegeven boekje van 101 bladzijden, met een instructieve literatuuropgave, leert al heel gauw dat de woordjes *zin in* hier een meervoudige betekenis hebben. Men mag ze begrijpen als *trek in*, *verlangen naar*, maar ook als *nut van*, *functie van*, *betekenis van*, *bedoeling van*, of zelfs *bestaansreden van*.

De gesprekspartners spraken onder andere over de wijze waarop zij tot de studie van de geschiedenis waren gekomen, over het plezier dat zij vonden in de beoefening van hun vak, maar vooral over de betekenis, de doelstellingen van hun werkzaamheden: onderzoek en onderwijs in diverse vormen en op verschillende niveaus. Dat de doeleinden van de geschiedbeoefening in de gesprekken zoveel nadruk kregen is gemakkelijk te verklaren bij mensen die in de betreffende wetenschap een levensvulling vonden en daarmee tegelijk een (veelal goedbelegde) boterham verdienden.

De lezer kan over de bewuste betekenis van geschiedbeoefening bijvoorbeeld vernemen: "Geschiedenis is bij uitstek geschikt om te leren wat onze identiteit is" (blz.12); "Het is een kwestie van ervaringsverbreding: kijken hoe onze voorgangers problemen waar wij ook mee zitten, hebben opgelost" (blz.33); "Daaruit kun je ook allerlei morele lessen trekken" (blz.43); "Als ik wordt geconfronteerd met hedendaagse problemen, heb ik behoefte om te kijken hoe die problemen tot stand zijn gekomen. Ik begrijp de problemen daardoor iets beter" (blz.78); "Om te zien hoe het gekomen is dat de dingen zijn zoals ze op dit ogenblik zijn" (blz.91).

Enkele malen slaan die hoog- en zeergeleerde heren een iets lichtere toon aan. "Ik vond het leuk en vind het nog altijd leuk. Dat is de zin" (blz.37). Eén van de hoogleraren, dr M.C. Brands van de Universiteit van Amsterdam, die nooit aarzeling kent om wat eigenzinnig aandoende standpunten in te nemen, kent aan het bezig zijn met geschiedenis ook een amusementsfunctie toe. "Je kunt het ook een vrijetijdsfunctie noemen. Het is zeker zo dat geschiedenis deze functie heeft. (...) Geschiedenis is een belangrijke vrijetijdsbesteding voor bredere groepen dan ooit tevoren, dat is alom waarneembaar. Naast de functie van inzichtverwerving zit er ook een vermakelijkheidsfunctie, een genoeglijke lectuurfunctie in" (blz.91).

Met een dergelijke stellingname bevindt Brands zich overigens in uitstekend gezelschap: namelijk van de in 1919 geboren, befaamde Franse historicus Georges Duby. Van deze specialist in middeleeuwse geschiedenis zijn inmiddels niet minder dan negen werken in het Nederlands vertaald, waarvan in het bijzonder *De kathedralenbouwers. Portret van de middeleeuwse maatschappij 980-1420* (Amsterdam 1983) en *De drie orden. Het zelfbeeld van de feodale maatschappij 1025-1225* (Amsterdam 1985) bekendheid kregen. Van Duby is de uitspraak:

het historisch verhaal heeft altijd eerst en vooral gediend om te vermaken. De meeste mensen lezen geschiedenis om zich te ontspannen en weg te dromen.(G. Duby, *De geschiedenis gaat door. Het verhaal van een historicus* (Amsterdam 1992, 125).

Met opmerkingen van gesignaleerde strekking komen historici-van-professie heel dicht in de buurt van de motieven die amateur-historici bewegen, of althans kunnen stimuleren, zich actief of tenminste passief bezig te houden met plaatselijke geschiedenis. Zij vinden het boeiend om in hun vrije tijd, naast hun beroepsuitoefening ofwel na hun pensionering, zich in een of andere vorm met lokale geschiedenis te occuperen. Ze beleven er genoeg aan kennis te nemen van levenswijzen in vroeger tijden van de mensen in hun eigen woonplaats, die tot hun persoonlijke familie behoorden of tot de kringen die in de plaatselijke samenleving een al dan niet markante positie innamen. Dat

geeft een speciale sensatie. Die doet zich ook voor wanneer men in rechtstreeks contact komt met overblijfselen uit het verleden, of dat nu archeologische vondsten zijn, oude gebouwen of mogelijk ruïnes of fundamenten daarvan, dan wel archiefmateriaal, schriftelijke bronnen. Over die karakteristieke gewaarwording hebben ook Nederlandse beoefenaars van het vak soms heel lyrisch geschreven. De internationaal ongetwijfeld meest bekende, Johan Huizinga (1872-1945), herinnerde zich in zijn postuum uitgegeven kleine autobiografie *Mijn weg tot de historie* (Haarlem 1947, 44) dat hij - eenmaal van taalkundige tot historicus geworden - maar weinig belangstelling had voor theoretische aangelegenheden.

De directe aanraking met de bloeiende bonte bijzonderheden van het verleden was, hoe dan ook verworven, mij genoeg.

Wie belangstelling voor het plaatselijk verleden heeft opgedaan, krijgt daarmee vanzelf ook oog voor ontwikkelingen die zich in het jongste verleden in zijn naaste omgeving hebben voorgedaan en nog dagelijks plaats vinden. Waar tot voor betrekkelijk kort geleden nog landerijen lagen, ontstonden heel nieuwe wijken, tot kerkdorpen toe. Er kwamen nieuwe straten bij, oude kregen soms een heel nieuw gezicht. Dat zijn veranderingen die van fysieke aard kunnen worden genoemd. Wie wat nauwer toekijkt ontgaat het niet dat ook in de samenstelling van de plaatselijke bevolking aanzienlijke wijzigingen zijn opgetreden, gepaard aan een rijke variatie in beroepsuitoefening. Die verschijnselen hangen weer nauw samen met veranderende economische en maatschappelijke omstandigheden, maar ook met opleidingsmogelijkheden in grote diversiteit plaatselijk tot stand gekomen, of binnen bereikbare afstand aanwezig.

Op bijgaande afbeelding van de hand van de bekende tekenaar Peter van Straaten, verschenen in verschillende regionale dagbladen, onder andere in *De Gelderlander* (10 oktober 1992), wordt het constateren van plaatselijke veranderingen enigszins geridiculiseerd. Maar met een beetje goede wil is er ook zeker nostalgisch sentiment in te ontdekken. Er is een gevoel dat volkomen past bij *zin in lokale geschiedenis*.

P.A.M. Geurts

Unieke vondst over een Vrouwe van Huis Bree

In 1966 publiceerde de uit Wuppertal afkomstige Kurt Niederau in het " Zeitschrift des Bergischen Geschichtsvereins" de genealogie en geschiedenis van de familie Van Bernsau ¹. Eén van de leden van deze uitgebreide familie, namelijk Sibert von Bernsau, trouwde op 22 september 1551 met Maria van der Donck, Vrouwe van Huis Bree ². Terloops merkt Niederau op dat van deze Maria een afbeelding op glas-in-lood bewaard is gebleven ³. Hij ontleent deze opmerking aan een verhandeling door pater M. Conrad in diens boek over het klooster Mariawald in Heimbach ⁴. Tot nu is dit artikel niet doorgedrongen in het Noord-Limburgse.

Na kennisname van deze feiten hebben we meteen getracht een authentieke foto van het bewuste raam in handen te krijgen. Dit is gelukt! Het klooster Mariawald, gelegen bij Heimbach, is al zeer oud. Het had een fraaie kloosterkerk en een lange kruisgang. Het koor van deze kerk en de gang bevatten onder andere diverse 16e eeuwse glas-in-lood ramen. Op sommige staan de schenkers afgebeeld, meestal met hun naam en familiewapen.

Welnu, één van deze fraaie vensters is geschonken door de familie Van Plettenbergh. Zoals de foto ons laat zien staan er afgebeeld Rabolt II, de oude en Rabolt III, de jonge met achter hem zijn knielende vrouw Maria van der Donck. Behalve door de namen zijn deze personen ook te identificeren aan de hand van hun familiewapens. In de linker bovenhoek staan twee wapens afgebeeld, waarvan het meest linkse van Maria van der Donck stamt. Zij droeg het bekende Donckse wapen, ditmaal voorzien van negen hermelijn-staartjes, boven vijf en onder vier in het schildhoofd.

Wat heeft dit nu met Bree te maken?

Maria van der Donck was een dochter van de uit Sevenum afkomstige Hendrik van der Donck en Johanna die Rover (Roever), Vrouwe van Huis Bree ⁵. Zij hadden behalve Maria nog twee dochters, namelijk Anna en Johanna. Maria erfde van haar moeder *dat huys tho Brey mitten dijck ind broick dair aen gelegen*. Zij werd daarmee beleend in

1545 op 23 februari ⁶. Zij was toen al getrouwd met Rabolt van Plettenbergh, Heer van Landskron en Dreiborn, ambtman van Heimbach ⁷. Deze overleed in 1545 op 31 juli en omdat het huwelijk kinderloos was kwamen alle goederen, die Maria bij haar huwelijk mee gebracht had, weer aan haar terug. Bovendien had zij recht op f 1500,- per jaar uit het ambt Heimbach en 200 malder rogge van Roitzheim en Kuchenheim ⁸.

In 1546 huwde zij opnieuw, ditmaal met Herman von Winckelhausen, eveneens ambtman van Heimbach. Hij werd voor zijn vrouw met het Huis Bree beleend in 1547 op 20 april ⁹.

Herman en Maria hadden een dochter Anna, die haar moeder als Vrouwe van huis Bree zou opvolgen. Maria van der Donck was echter spoedig opnieuw weduwe, want Herman von Winckelhausen overleed op 30 oktober 1550 ¹⁰.

Maria trouwde voor de derde maal op 22 september 1551 met Sibert von Bernsau zu Bellinghofen ¹¹. Ook hij was ambtman van Heimbach en het is aan te nemen, dat hij deze post te danken had aan zijn huwelijk met Maria ¹².

Op 17 november 1559 werd Sibert voor zijn vrouw Maria met het Huis Bree beleend ¹³.

Uit dit huwelijk zijn drie zonen geboren ¹⁴. Zij hebben echter niets met het huis Bree te maken gehad, omdat, zoals we reeds zagen Anna von Winckelhausen haar moeder als Vrouwe van Huis Bree opvolgde.

Maria van der Donck stierf in 1564 ¹⁵. Wie zou hebben kunnen denken, dat van haar deze unieke afbeelding zou bestaan!

Victoria & Albert Museum

Hoe de ramen van Mariawald uiteindelijk in Londen kwamen, vertelt ons Pater Conrad in zijn boek *Mariawald, Geschichte eines Klosters* ¹⁶. De Franse revolutie bracht veel veranderingen met zich mee. Eeuwenoude rechtsorden werden opzij geschoven, de adel en geestelijkheid verloren hun voorrechten, goederen van kerken en kloosters werden tot staatseigendom verklaard en openbaar verkocht. Zo verging het ook het klooster Mariawald in 1804. Voor een appel en een ei gingen vaak grote kunstschaten in particuliere handen over. Via Rouen

en Rotterdam kwamen ze veelal in Engeland terecht.

De bezitter van de glas-in-lood ramen van Mariawald kwam na de eerste wereldoorlog in geldnood en verkocht de verzameling naar Amerika. In 1928 kwam het raam in Engeland terug als anonieme schenking en wordt nu bewaard in het **Victoria & Albert Museum** in Londen¹⁷. En daar wordt dus een stukje Breetse historie bewaard: *de afbeelding van Maria van der Donck, Vrouwe van Huis Bree*.

N. Mulders-Thijssen,
lid van Historische Werkgroep de Brede.

M. Flokstra, publiceerde een artikel over bovenstaand onderwerp in: *Castellogica*, een uitgave van de Nederlandse Kastelenstichting te Doorn, band II, 279-281.

Noten:

1K. Niederau, Zur Geschichte des Bergischen Adels, die von Bernsau des 14. bis 16. Jahrhunderts in: Zeitschrift des Bergischen Geschichtsvereins, Band 82, 1966.

2Idem pag. 156.

3Idem pag. 159.

4M. Conrad, Mariawald Geschichte eines Klosters, Selbstverlag Abtei Mariawald, Heimbach/Eifel, 1966.

5R.A.G. Gelderse Leenkamer, inv. nr. 12, folio CXL.

6R.A.G. Gelderse Leenkamer, inv. nr. 17, folio 143

7Die von Bernsau, pag. 158.

8Idem, pag. 158.

9R.A.N.-Br. Archief Leenhof van Cuyck, inv. nr. 5, folio CLXXIII.

10Die von Bernsau, pag. 162.

11J. Kloft, Inventar des Urkundenarchivs der Fürsten von Hatzfeldt-Wildenburg zu Schönstein/Sieg, Band 3, Regest 1245.

12Die von Bernsau, pag. 158.

13R.A.N.-Br. Archief Leenhof van Cuyck, inv. nr. 5. Folio CLXXIII.

14Die von Bernsau, pag. 162.

15Idem, pag. 162.

16Zie 4.

17M. Conrad, Zur Geschichte der alten Glasgemälde aus dem Kreuzgang vom Kloster Mariawald in: Heimatkalender 1969, 95-102. Herausgegeben Landkreis Schleiden/Eifel.

Jan van Steffeswert

In 1974, ons oprichtingsjaar, heeft LGOG Kring Horst bij de opening van het nieuwe gemeentehuis een tentoonstelling over het werk van de beeldsnijder de *Meester van Elsloo* georganiseerd. Intussen wordt verondersteld, maar is nog niet onomstotelijk bewezen, dat achter de noodnaam *Meester van Elsloo* de Roermondse beeldsnijdersfamilie *Van Ool* moet worden gezien. Tijdens de Horster tentoonstelling werden ook enkele beelden van *Jan van Steffeswert* getoond.

De 'geestelijke vader' van deze expositie was bestuurslid Jacques van Rensch. Hoewel hij intussen al vele jaren in het archiefwezen werkzaam is, heeft hij de belangstelling voor de middeleeuwse beeldsnijkunst nimmer verloren, hetgeen ook blijkt uit zijn lijst van publikaties. Recent archiefonderzoek heeft onder meer geleid tot interessante ontdekkingen betreffende de beeldsnijder *Jan van Steffeswert*. Er zijn elf gesigioneerde werken van deze beeldsnijder bekend. Zeer onlangs nog kon het Bonnefantenmuseum een Sint Anna-te-drieën verwerven.

Een symposium gehouden in 1990 te Sint-Truiden bij gelegenheid van de tentoonstelling *Laat-gotische beeldsnijkunst uit Limburg en grensland* zette Mr. Th.J. van Rensch aan tot nader onderzoek in Maastrichtse archieven. Hij ontdekte daarbij dat Jan van Steffeswert een Maastrichtse beeldsnijder is geweest, die in de Mariastraat heeft gewoond. In een archiefstuk uit 1499 komt zijn naam voor het eerst voor. Er zijn rechterlijke stukken gevonden die handelen over procedures waarin de beeldsnijder verwickeld raakte. Zo stapte hij naar de rechtbank naar aanleiding van een slechte partij hout aan hem geleverd. Eén van zijn opdrachtgevers daagde hem voor de rechter toen hij een beeld te laat had geleverd. Jan van Steffeswert had wel eens problemen met leerlingen. Uit de rekeningen van de Kruisheren blijkt dat dit klooster een belangrijke opdrachtgever is geweest.

De heer Van Rensch heeft zijn bevindingen over Jan van Steffeswert intussen verwerkt tot een opstel, dat in een binnenkort te verschijnen bundeling van de gehouden referaten zal worden opgenomen. Bovendien schreef hij samen met drs P. te Poel een artikel voor de rond Pasen te verschijnen *Publications*. G.F. Verheijen

MUSEA

Streekmuseum Stichting Oudheidkamer Horst

Nog tot 28 maart loopt de expositie 'Wie wat bewaart...' rond de verzamelingen van Jan van Heyster (Rode Kruis), Henk Grens (vlieders en militaire insignes), Wiek van Rensch (Rode-Kruis-postzegels) en Jo Wijnhoven (wekkers). Van 4 april tot 6 juni zijn schilderijen van Marlies van Zeven en Matt Janssen en beelden van Paul van Dijk te zien. Van 13 juni tot 3 oktober exposeert

L. Emmen met '200 jaar schoenen. Het ontstaan van het schoenen-ambacht op het platteland'. De heer en mevrouw Van der Beele vestigen van 10 oktober tot 2 januari de aandacht op het koper: 'Twee mensen ... en koper', een expositie van zeldzame gereedschappen en koper uit hun particulier museum.

Zoals ook voorgaande jaren blijft de Oudheidkamer naast de vaste collectie over de vlasbewerking, de streekdrachten, de archeologische vondsten uit Horst en de expositie rond het kasteel ter Horst, aandacht besteden aan wisselexposities.

Voor genealogen is de studiezaal van de Oudheidkamer belangrijk nu er sinds 18 november 1989 het steunpunt voor Genealogie is gevestigd. Bijna alle DTB-boeken voor Noord- en Midden-Limburg liggen er gratis ter inzage, evenals duizenden alfabetisch geordende bidprentjes en de bibliotheek.

Openingstijden:

dinsdag van 10-12 uur; woensdag van 14-16 uur;

vrijdag van 19-21 uur en zondag van 15-17 uur.

Adres: Steenstraat 2, 5961 EV Horst.

Telefoon 04709 - 86540.

Stichting Beheer Kunstschaten Sint-Lambertuskerk Horst

In 1984 begon de stichting met de restauratie van de kostbare, middeleeuwse beelden, die beeldenstorm, reformatie en de Tweede Wereldoorlog hebben overleefd. Hoewel de beelden het belangrijkste onderdeel van de kerkschaten vormen, worden de voortbrengselen van schilder-, edelsmeed- en geelgieterskunst zeker niet vergeten. Hoewel geringer in aantal dan de beelden, bevinden zich er kwalitatief zeer goede stukken onder. Met name geldt dat voor de twee bewaard gebleven zestiende-eeuwse panelen. In Limburg zijn schilderstukken uit de late middeleeuwen en vroege renaissance vrij zeldzaam.

Vermoedelijk zijn de Horster panelen Antwerps werk uit het midden van de zestiende eeuw. Hoe en wanneer ze in Horst terecht zijn gekomen, is niet bekend. Aan het begin van deze eeuw fungeerden de panelen als kastdeuren. Gelukkig werd tijdig ontdekt hoe kostbaar ze zijn. Na restauratie toentertijd werden beide panelen bevestigd aan het toen nieuwe altaar van Onze Lieve Vrouw van Altijddurende Bijstand. In de vorige aflevering van *INFO LGOG* kunt u een uitvoerige beschrijving van de voorstellingen op deze panelen lezen.

In 1990/1991 werden de panelen vakkundig gerestaureerd. De kleuren zijn fris en helder en laten een goede indruk achter. Dat geldt ook voor de diverse intussen gerestaureerde beelden.

Wie deze en nog meer waardevolle en goed belichte stukken uit de kerkinventaris wil bewonderen, kan bovendien terecht in de Schatkamer van de kerk. De Stichting heeft met de recente restauratie van het tweeluik haar doelstelling *de kerkelijke kunstcollectie op verantwoorde wijze tonen, conserveren en waar nodig restaureren* nog eens onderstreept.

Openingstijden:

Iedere dinsdagmorgen van 10.30 - 12.30, alleen van juni tot en met herfstvakantie.

Tussentijdse afspraken kan men maken met de heer L. Smedts, telefoon 04709 - 81822.

Streekboerderijmuseum "De Locht"

In april 1990 werd het Streekboerderijmuseum "De Locht" te Horst-Melderslo geopend en in die drie jaar al door 40.000 mensen bezocht. Op 6 maart j.l. kreeg voorzitter H. Litjens uit handen van prins Claus de prijs 'Een kern waar pit in zit', een leefbaarheidsprijs ingesteld door de Koninklijke Nederlandse Heidemaatschappij en toegekend aan tien kernen in Nederland. Het museum ligt aan een straat uitkomende op de Broekhuizerdijk, aan de rand van de bebouwde kom. Diverse auto- en fietsroutes komen er langs.

Het museum toont hoe men leefde en werkte op een Noordlimburgse boerderij omstreeks de eeuwwisseling. Het woonhuis is origineel ingericht en geeft uitstekend de sfeer van die tijd weer. In de schuur staan werktuigen opgesteld die een indruk geven van de wijze waarop men vroeger het land bewerkte. Op 21 april zal in een nieuw bijgebouw het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum worden geopend.

Regelmatig worden wisselende tentoonstellingen gehouden. Van februari tot mei 1993 is het onderwerp: Bouwen en verbouwen; van eind mei tot september 1993: Speelgoed uit de oude doos.

Het Nationaal Asperge- en Champignonmuseum zal de historie van beide teelten tonen en gaat tevens in op actuele ontwikkelingen. Ook wordt onder andere aandacht besteed aan de veredeling en aan economische en culinaire aspecten.

Adres: Koppertweg 5,
5962 AL Horst-Melderslo.
04709-87320 (of: 04709-83366).

Openingstijden:

Zondag, dinsdag en donderdag van 14.00 tot 17.00 uur.

Groepen kunnen na afspraak ook op andere dagen en tijden worden ontvangen.

Koperslagersmuseum P. van der Beele

Kostbaar koper...

Enorm veel voorwerpen werden vroeger van koper of van een koperlegering gemaakt. Koper is een duurzaam metaal, het gaat lang mee. Koper was dan ook bij voorkeur geschikt voor keukengerei. Ook de huidige fijnproever zweert nog steeds bij koperen vaatwerk, dat om die reden in de haute-cuisine dan ook niet weg te denken is.

Maar oude, handgeslagen koperen voorwerpen worden steeds zeldzamer, en het is vaak zonde die nog te gebruiken. In de collectie van het koperslagersmuseum P. van de Beele in Horst worden heel wat bijzondere stukken bewaard. Kom zelf maar eens kijken naar, bijvoorbeeld, die enorme tarbotpan, of die luxe eierkoker, dat zuiglepeltje of het pasteiwieltje: koperen voorwerpen waarvan u misschien het bestaan niet eens kende en die toch zo schitterend mooi zijn...

Zo vertelt elk voorwerp in het koperslagersmuseum zijn eigen verhaal aan diegenen, die het willen ontdekken!

Mevrouw Van der Beele schreef een informatieve brochure, geïllustreerd met prachtige kleurenfoto's van Hans van der Beele. Het boekje is verkrijgbaar in het museum.

Adres: Gasthuistraat 46, 5961 GB Horst.

Telefoon 04709-85621

Openingstijden:

dinsdag, woensdag en donderdag van 13.00 tot 18.00 uur,

vrijdag van 13.00 tot 21.00 uur,

zaterdag van 13.00 tot 16.00 uur.

In verband met de beperkte ruimte is het raadzaam indien mogelijk uw bezoek tevoren telefonisch aan te kondigen.

Rondleidingen voor kleine groepen (maximaal 12 personen) worden uitsluitend na telefonische afspraak verzorgd.

Uitleg naar keuze in het Nederlands, Duits of Engels.

Museum Bert Coppus

Beeldend kunstenaar Bert Coppus, LGOG-lid, schildert sedert zijn jeugdijaren. Het portret van zijn grootmoeder, een groot olieverfschilderij op doek, verzekerde in de jaren vijftig zijn toelating tot de Jan van Eyck Academie in Maastricht. De eerste jaren na zijn met lof voltooide opleiding kon hij nog voldoende opdrachten krijgen, daarna vond hij werk als tekenleraar. Sedert zijn vervroegde pensionering als leraar wijdt hij zich weer met hart en ziel aan de schilderkunst. Na het overlijden van zijn ouders heeft hij het naast zijn woning gelegen geboortehuis ingericht als museum, dat op verzoek is te bezichtigen.

In het museum laat Bert Coppus een overzicht zien van gemaakt werk, met een nadruk op de onderwerpen die hem nu bezig houden. Hij schildert op doek, paneel en papier, hij maakt periodiek grafiek.

Het oeuvre van kunstschilder Bert Coppus is rijk aan kleuren. Hij wordt sterk geboeid door de natuur in de wisselingen der seizoenen, met als telkens terugkerende thema's: bomen en struiken, planten en bloemen, zon en maan, wolken, water en vuur, vogels en vissen, de mens is (symbolisch?) afwezig. De herkenbare werkelijkheid is geen doel bij Bert Coppus. Een kasteelruïne is voor hem een inspiratie voor het picturale spel van vormen en kleuren. De kunstenaar schept zijn eigen topografie, hij kan de natuur naar zijn hand zetten.

Adres:

Meterikseweg 71-73, 5961 CV Horst.

Telefoon 04709-81487

Openingstijden: periodiek
en na telefonische afspraak.

Goltziusmuseum te Venlo

Het Rijks op reis - Het volk verbeeld

19 maart tot 1 augustus

Begin dit jaar is gestart met de restauratie van de vleugel negentiende-eeuwse schilderkunst van het Rijksmuseum in Amsterdam. Normaal verdwijnen bij zo'n gelegenheid de schilderijen in de depots. Gelukkig heeft het Rijksmuseum de zaken anders aangepakt en bij twaalf-collega musea aangeklopt met het verzoek om zich tijdelijk over de schilderijen te ontfermen. Het Venlose Goltziusmuseum is het enige museum in Limburg dat in dit unieke logeerproject participeert.

Van 19 maart tot en met 1 augustus is de expositie *Het Rijks op reis - Het volk verbeeld* in het Goltziusmuseum te zien. Alledaagse zaken en handelingen zijn uitgangspunt geweest bij de selectie van de werken. Ruim vijftig schilderijen geven een beeld van de wijze waarop kunstenaars dit thema vereeuwigden. Bij de tentoonstelling verschijnen een catalogus, brochure en educatief pakket voor het voortgezet onderwijs. Tevens organiseert het Goltziusmuseum enkele lezingen over negentiende-eeuwse schilderkunst.

Venlo viert 650 jaar stadrechten. Op 1 september start in het kader van dit feest de expositie *Pronkstukken*. Een keur van onderzoekers heeft bijdragen geschreven over vele belangrijke Blerickse en Venlose objecten, waarvan vele nooit eerder in Venlo zijn getoond. De voorwerpen zijn opgespoord uit diverse collecties in binnen- en buitenland. Bij deze expositie hoort een rijk geïllustreerde catalogus.

Openingstijden:

Dinsdag t/m vrijdag van 10.00-16.30 uur, zaterdag en zondag van 14.00-17.00 uur. Gesloten op Goede Vrijdag, Pasen, Pinksteren, Koninginnedag en het hele jaar door op maandag, behalve tweede paas- en pinksterdag.

Adres: Goltziusstraat 21, 5911 AS Venlo. Telefoon 077-596762.

Nieuwe publikaties

Verschenen

*** Horster Historiën 3, Van boeren en ondernemers. Horst 1992. Prijs f 35,--.**

Op 16 oktober vorig jaar verscheen deel 3 van de reeks *Horster Historiën*. Dertien auteurs schreven een opstel voor *Horster Historien 3, Van boeren en ondernemers*, waarin bekende en minder bekende aspecten van de agrarische geschiedenis van Horst worden belicht. Het boek is geïllustreerd.

Uit de inhoudsopgave:

J. Deeben, Jagers, vissers en voedselverzamelaars in het Peel-Maasgebied tussen 13.000 en 8000 jaar geleden, R. Soberjé, Het kransakkerdorp Meterik. Een geografische verkenning, P.A.M. Geurts, Heiligenverering in de Sint-Lambertuskerk te Horst, G.W.J. Rooijakkers, Hebben en houden te Horst. De materiële cultuur van boeren omstreeks 1800, T.H.G. Pubben, Typologie boerderijen in gemeente Horst (17e tot 20e eeuw), G.F. Verheijen, Landelijke eenvoud? Het Noordlimburgse platteland in romans van H.H.J. Maas, A. Gielen - van Bommel, "Niks doen was er niet bij." Het leven van een boerin en haar dochters in Horst aan het begin van deze eeuw, M.A.A. Reijnders, Van "Wandelleraar" tot Lager Agrarisch Onderwijs, J.A.M.M. Janssen, Opkomst, bloei en ondergang van de kleine pluimveeteelt. Het voorbeeld van de Eiervereniging Middelijk (1927-1966), P.M. Schaper, Van Houthem naar Horst. Onderzoek, Voorlichting en Onderwijs voor de Champignonteelt, R. Soberjé, "We haajje niks, ma we zie goed geëindigd." De start van de champignonteelt in Horst, G.F. Verheijen, "Champignons de Paris" uit Horst.

Verder: een kalendarium en register.

*** Loe Derix, Oud Horst in het nieuws. Deel 4. (Met illustraties en registers) Horst 1992. Prijs f 42,50.**

Op vrijdag 6 november verscheen *Oud Horst in het nieuws 4*. Het boek is samengesteld door Loe Derix en behandelt de geschiedenis van de gemeente Horst in de jaren 1930 tot 1938. Aan de hand van meer dan 1000 gereproduceerde, in chronologische volgorde geplaatste, krante-artikelen, aangevuld met vele foto's en met achtergrondverhalen, wordt een uiterst gedetailleerd ooggetuigeverslag gegeven van deze boeiende periode.

Voor deel 4 van OHN werd vooral geput uit de Nieuwe Venlosche Courant en de Peel en Maas (Venray). Tevens zijn veel artikelen uit de Horster Bode opgenomen. Van dit blad werden helaas alle door de drukker bewaarde uitgaven tijdens de oorlog vernietigd. Na jarenlang speurwerk is toch een behoorlijk aantal exemplaren in particuliere verzamelingen (achter behang, onder vloerbedekking...) teruggevonden. In de jaren tussen 1930 en 1942 verscheen er wekelijks een geïllustreerde bijlage bij de Nieuwe Venlosche Courant. Voor het eerst werden toen regelmatig nieuwsberichten van foto's voorzien. Helaas zijn de oorspronkelijke afdrukken en negatieven vrijwel allemaal verdwenen. Daarom werden de Horster afbeeldingen uit de weekbladen opnieuw gefotografeerd en opgenomen in OHN deel 4.

Het boek is te koop voor f 42,50 bij Boekhandel Willems, EDAH, VVV-kantoor en Oudheidkamer. In Venlo bij V&D en het kantoor van het Dagblad voor Noord-Limburg (ook in Venray).

Ook de delen 1, 2 en 3 zijn op genoemde adressen nog verkrijgbaar.

*** W.J. Janssen, Tewerkstelling in Duitsland, ervaringen tijdens mijn deportatie. Horst 1992. Geïllustreerd. Prijs 21,95.**

In november 1944 werd Wim Janssen uit Horst opgepakt en naar Duitsland getransporteerd. Hij werd op een boerderij te werk gesteld. Hij had geluk en trof een goede boer. In een notitieboekje heeft hij vanaf het begin alles wat hij meemaakte, kort opgeschreven. Dat boekje is bewaard gebleven en nu na sterke aandrang van zijn kinderen uitgegeven.

*** Dorpseigene Sevenum. Inventarisatie van cultuurhistorische projecten. Uitgave Heemkundevereniging Sevenum. Sevenum 1992.**

De in 1987 opgerichte Heemkundevereniging Sevenum heeft in november haar eerste lustrum gevierd met een expositie en culturele manifestatie onder het motto *Sèrum, wie 't vruujer waas*. In september verscheen de inventarisatie van het centrum onder de titel *Dorpseigene Sevenum*. De opzet van de nota is tweeledig: enerzijds het geven van een aanzet tot bescherming van te behouden cultuurgoed en anderzijds beschrijving van historische feiten in relatie tot de beschreven objecten. Er is wat betreft de waardering een indeling in drie categorieën aangebracht: rijksmonumenten, gebouwen en overige (te beschermen objecten).

Voor de catalogus hebben de samenstellers als voorbeeld genomen het rapport *Dorpseigene Horst* uit 1980. In tegenstelling tot Horst heeft Sevenum wel opgenomen het erg mooie kerkhof waarop zich ook talrijke oudere grafmonumenten bevinden. Rondom dit kerkhof uit 1880 is een ommuring aangebracht met een fraaie toegangspoort, eveneens uit 1880, zoals staat te lezen in de sluitsteen. In hetzelfde jaar werd ook de kerkhofkapel gebouwd.

*** Th.J.F.A. van der Vijver, St. Jan op Santfort. Het ontstaan van een 15e eeuwse kapel in Grubbenvorst. Grubbenvorst 1991. Uitgave van Stichting Historische Kring Grubbenvorst - Lottum (Mgr. Moorslaan 20, 5971 VJ Grubbenvorst, 077-661853). Prijs f 10,-.**

Deze historische kring heeft een actieve voorzitter die al een groot aantal publikaties op zijn naam heeft staan, onder andere over Heierhoeve en klooster De Bisweide. Sint Jan is de schutspatroon van de gemeente Grubbenvorst. Kort na 1400 werd een aan hem toegewijde kapel opgericht die aan het begin van de 19e eeuw is verdwenen. Onlangs werden fundamenten van deze kapel gevonden.

*** M. Flokstra, De bezitters van kasteel Ooijen door de eeuwen heen. Castellogica 1992, nummer 1, 267-278 en nummer 2, 287-295. Uitgave Nederlandse kastelenstichting. Geïllustreerd. Prijs f 10,-.**

Voor het behoud van kasteel Ooijen is een reddingsactie op touw gezet, want de tand des tijds, geholpen door de duiven, heeft het gebouw sterk in zijn greep. Hopelijk komt er voldoende geld binnen om de restauratieplannen te kunnen bekostigen. De heer Flokstra, kasteelminnaar bij uitstek, heeft in *Castellogica*, tijdschrift van de Nederlandse Kastelenstichting, een artikel over huis en bewoners gepubliceerd. Tot in de tweede helft van de zeventiende eeuw waren de bezitters leden van het geslacht Van Broekhuizen, die zich meestal noemden: 'Van Broekhuizen genaamd Ooijen'. In de 19e eeuw komt Huis Ooijen in bezit van de griffier van het Horster kantongerecht J.A.L. Haffmans. De familie Haffmans verkoopt het huis in 1940 aan de Venlose koopman Jos van Liebergen.

*** Sjef Verlinden, Van kerkmis tot kermis. De Venrayse kermis! Venray 1992. Geïllustreerd. Uitgave Stichting Geschied- en Oudheidkundig Museum "'t Freulekeshuus". Prijs f 7,50.**

Dit boekje verscheen bij gelegenheid van de gelijknamige tentoonstelling en geeft een goed inzicht in de ontwikkeling van de kermis ten plattelande. De Venrayse kermis valt op de eerste zondag van augustus

en de dagen daarna.

De schrijver stond een mooie bron ter beschikking: *Peel en Maas*, het meer dan een eeuw oude Venrays weekblad, groot gemaakt door de uit Horst afkomstige familie Van den Munckhof! Suikerbakker Camps uit Horst was en is een bekende verschijning op de kermis, in heel Noord-Limburg. Zijn ronde koeken met een gat erin bezorgden hem de bijnaam *Camps Mop*. Hij verkocht ook ulevellen waarvan de rijmpjes de verrassing waren, zoals: *Een kus in ere kan niemand deren*. Sommige exploitanten van kermisattracties keerden ieder jaar weer terug. In 1971 werden Camps uit Horst en Reemer-Janvier (carrousel en lunapark) uit Bergen op Zoom door burgemeester F. Schols gehuldigd vanwege hun jarenlange aanwezigheid op de Venrayse kermis.

*** Th. Driessen, Heemkundige aantekeningen over de omgeving Gennep in het land van Kleef. Gennep 1992. Geïllustreerd. Uitgave Historische Kring "Maas en Niers". Prijs f 15,--.**

Voorzien van correcties, aanvullingen en notities van W.S. van Dinter zijn deze aantekeningen uit 1956 van Th. Driessen, uit de tijd dat hij pastoor te Middelaar was, uitgegeven. Ze verschenen in de jaren vijftig als feuilleton in de *Maas en Niersbode*, het Genneps weekblad, en waren verder alleen in een gestencilde uitgave verspreid.

Th. W. Driessen (1911-1976) genoot bekendheid als amateur-historicus. Hij gaf historische werken uit over: Tegelen, Belfeld, Well en Gennep. In de kracht van zijn leven werd hij getroffen door blindheid, als gevolg van suikerziekte. Dankzij vele (voorlees-)vrienden heeft hij ook daarna kunnen doorgaan met de geliefde geschiedbeoefening. Bovendien kon hij het houden van lezingen voortzetten, hij was een boeiende, enthousiasmerende spreker.

*** DE BUUN, Cultuurhistorisch kwartaalmagazine voor Venlo, Blerick en Tegelen. 1e jaargang nummer 1, februari 1993. Abonnement f 25.--. Adres: Postbus 140, 5900 AC Venlo.**

In Venlo, en gelijktijdig in Roermond, kwamen cultuurhistorische periodieken tot leven. In Roermond als jaarboek *Spiegel van Roermond*

en in Venlo als kwartaalblad *De Buun*. Het eerste nummer van *De Buun* is gratis verspreid, maar wel bedoeld als lokaas. De redactie hoopt snel voldoende abonnees (en advertenties!) te verwerven. In dit eerste nummer staat onder andere het verslag van een gesprek dat de beide redacteuren, Adri Gorissen en Ragdy van der Hoek, hadden met Horstenaar Jos Schatorjé, de directeur van het nieuwe provinciaal *Limburgs Museum voor historie en volkskunde*, dat binnen enkele jaren zal verrijzen in het Venlose Julianapark, pal naast het *Museum Van Bommel-Van Dam*, of misschien wel op een kunsteland in de Maas!

*** S. Top en E. Tielemans (red.), 'Ja ik wil', liefde en huwelijk vroeger en nu.**

Volkkundig Mozaïek 4. Limbricht 1992. Geïll. Uitgave Limburgs Volkscundig Centrum, Alle 1a, 6141 AV Limbricht. Prijs f 21,50.

Bundeling van vijf referaten gehouden op de studiedag van 13 juni 1992 naar aanleiding van de gelijknamige tentoonstelling in het L.V.C. te Limbricht.

De onderwerpen: K.P.C. de Leeuw, Materiële en immateriële cultuur rondom vrijage en huwelijk in Nederland in de 19e en 20e eeuw; C. de Hoog, Het verschijnsel partnerkeuze, sociologisch bezien; E. Tielemans, Liefde en huwelijk in Limburg sedert 1930. Verslag van een enquête in Nederlands-Limburg; S. Top, Liefde en huwelijk in Belgisch-Limburg. Resultaten van onderzoeken sedert 1980; C.J.M. Janssen-Rompen, 'Ja, ik wil'. Trouwen in Limburg vanaf 1900. 28 mei - 25 oktober. Verslag van de tentoonstelling in het Limburgs Volkscundig Centrum.

*** Spiegel van Roermond. Jaarboek voor Roermond. Roermond 1993. Geïllustreerd. Uitgave Stichting Rura. ISBN 90-74602-01-0. Prijs f 29,95.**

Eerste uitgave van een nieuw initiatief van de Stichting Rura. 'Spiegel van Roermond' wil een stimulerende bijdrage gaan leveren aan de lokale geschiedbeoefening en de verslaglegging van het culturele leven in en om Roermond. Eenzelfde stramen dus als dat wat Venlo met het

kwartaalblad 'De Buun' beoogt. In het eerste jaarboek staan artikelen over kunstschilder Mathieu Boessen, de ambachtsgilden te Roermond, Notaris Charles Guillon en de Roermonder Tongval, Dr J.C.P. Kats en zijn Roermonds woordenboek, de schrijfster Melatti van Java en 25 jaar coöperatief bankieren in Roermond en Herkenbosch.

Aangekondigd

*** Horster Historiën 4, inventarisatie waardevolle panden. Horst 1993.**

In het najaar zal deel 4 verschijnen van de reeks *Horster Historin*. Eén auteur, drs Th. Pubben, beschrijft in dit boek alle waardevolle panden in de gemeente Horst. De basis van het boek vormen de beschrijvingen die hij maakte op verzoek van de gemeentelijke monumentencommissie. Het boek wordt verder voorzien van een verantwoording, een wetenschappelijke inleiding, een literatuurlijst en een register.

*** Loe Derix, Oud Horst in het nieuws. Deel 5. (Met illustraties en registers) Horst 1993.**

In het najaar verschijnt deel vijf van de reeks *Oud Horst in het nieuws*, handelend over de periode van 1938 tot 1945.